

* مدل پارادایم نظری مدیریت دانش شخصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی

دکتر اورانوس تاج‌الدینی¹

یوسف اسفندیارپور²

دکتر علی سادات‌موسوی³

(صفحات 82 - 57)

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، ارائه مدل پارادایم نظری مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان است.

روش‌شناسی: روش انجام پژوهش حاضر، کیفی است و با استفاده از نظریه زمینه‌ای انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش، کلیه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان است و برای نمونه‌گیری، از روش گلوله برفی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش مصاحبه عمیق است. برای تعیین روایی و پایایی پژوهش حاضر، از روش ارزیابی لینکولن و گوبا استفاده گردید و داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها پس از گردآوری، رمزگذاری و تجزیه و تحلیل شده‌اند.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که از تجزیه و تحلیل کدهای حاصله از مصاحبه‌ها، شرایط علی، پدیده، زمینه‌ها و شرایط، راهبردها و پیامدهای مدیریت دانش شخصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی کرمان و رابطه بین محورهای مقوله‌های فرعی حاصله استخراج می‌شود که این امر منتج به کشف مقوله اصلی یعنی مدیریت دانش شخصی گردید.

نتیجه‌گیری: موفقیت متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی برای مدیریت دانش شخصی خود، در گرو برون‌سپاری دانش موجود در ذهن آن‌هاست. عواملی که بر مدیریت دانش شخصی در کتابخانه‌های عمومی مؤثرند و برای مدیریت دانش شخصی ضروری هستند، دانستن مکان دانش، دانستن طرز دسترسی به دانش، دسترسی به اطلاعات مرتبط و مناسب، تلخیص و آماده‌سازی دانش با توجه به بسترهای شغلی، اطلاعات عملیاتی - کاربردی و تصمیمات مبتنی بر دانش متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی این کتابخانه‌هاست.

کلمات کلیدی: استخراج دانش شخصی، اشتراک دانش شخصی، سازمان‌دهی دانش شخصی، شناسایی دانش شخصی، کتابخانه‌های عمومی کرمان، مدل پارادایم نظری مدیریت دانش شخصی.

* تاریخ دریافت مقاله: 1395/07/13؛ تاریخ پذیرش مقاله: 1395/12/13.

1 عضو هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید باهنر کرمان، ایران. Tajedini.o@gmail.com

2 نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور - استان کرمان. hkevo@gmail.com

3 معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران (نویسنده مسئول). Moosavi56@gmail.com

مقدمه

جامعه انسانی، با ورود به دوران معاصر، با تحولات بی‌شمار و عدیده‌ای در کسب و کار و تجارت روبه‌رو شده است. سرمنشأ بیشتر این تحولات، نگاه ویژه به دانش شخصی است. دانشی که می‌تواند در کنار دیگر سرمایه‌های قبلی نظیر کار، سرمایه و زمین موجبات شکوفایی و پویایی جوامع را فراهم آورد. توجه فزاینده به مبحث دانش، موجب شکل‌گیری عصر جدیدی شده که بیشتر اندیشمندان دانش مدیریت، از آن به‌عنوان عصر دانایی یا دانش یاد می‌کنند. حضور سرنوشت‌ساز انواع دانش و مدیریت آن‌ها، راهی سبز در استقرار دانایی و استفاده بهینه از داشته‌های مادی و معنوی هر سازمان محسوب می‌شود. امروزه دانش شخصی به‌عنوان مبنا و اساس برای رشد و گسترش دانش جمعی و موفقیت افراد در انجام کارها و وظایف شناخته می‌شود. افراد برای موفقیت در عرصه زندگی و کاری باید قادر به جمع‌آوری، سازمان‌دهی و توسعه دانش شخصی خود که در قالب ضمنی و صریح است باشند تا بتوانند به نحوه شایسته‌ای آن را مورد استفاده قرار دهند (ورما¹، 2009). مدیریت دانش شخصی، افراد را در جذب دانش ضروری کمک می‌کند، راه و رسم و آگاهی نسبت

1 Verma

به یادگیری مادام‌العمر را پرورش می‌دهد، پایه و اساسی برای مطالعه دانش شخصی و پیشرفت توانایی ایجاد می‌کند و به این ترتیب مهارت‌های تخصصی و قدرت رقابتی افراد را افزایش می‌دهد (شوانهر¹ و همکاران، 2014). لذا پرداختن به دانش شخصی و مدیریت آن اهمیت بالایی دارد؛ زیرا هدف اصلی مدیریت دانش شخصی، ارائه مهارت‌های لازم برای اقتباس، انتقال، اشتراک و استفاده از دانش به ذی‌نفعان و در نتیجه به حداکثر رسانیدن اثربخشی شخص در بستر اجتماع و رابطه سازی مشاغل است. مدیریت دانش شخصی مجموعه‌ای از فرآیندها تعریف می‌شود که یک فرد برای جمع‌آوری، رده‌بندی، ذخیره‌سازی، جستجو و بازیابی دانش در فعالیتهای روزانه به آن‌ها نیازمند است. بیشتر مقاله‌هایی که در رابطه با مدیریت دانش نگاشته شده‌اند، در ارتباط با دانش در سازمان‌ها و مؤسسات بحث می‌کنند، درحالی‌که بیشتر دانش در ذهن افراد جای دارد نه در اسناد سازمان‌ها؛ بنابراین دانش هرروز در حال انتقال است و اگر کارمندان آن را شناسایی و از آن پشتیبانی نکنند، این دانش از دست خواهد رفت (نعمتی انارکی و دیگران، 1392، 2).

حضور نوظهور دانش شخصی فرصتی را برای کتابخانه‌ها به منظور بهبود اثربخشی خود و سازمان‌های مادر به وجود آورده است. به زعم برخی اندیشمندان، دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی خون تازه به فرهنگ کتابخانه‌ها تزریق می‌کند، یعنی مدیریت منابع انسانی هسته اصلی مدیریت دانش در کتابخانه‌هاست. در این زمینه کتابخانه‌های عمومی به عنوان منبع دانش و اطلاعات مطرح است و از بهترین موقعیت برای پیاده‌سازی چهار مرحله مدیریت دانش یعنی امکان‌سنجی شناسایی، استخراج، سازمان‌دهی و به اشتراک گذاری دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی برخوردار است که هرکدام از آن‌ها تعاریف خاص خود را دارند.

با توجه به تعاریف ارائه شده، دانش کار، عملاً از نظر اطلاعاتی و فناوری با چالش‌هایی شامل عدم ساختاریافتگی داده، اطلاعات و دانش، دوباره کاری برای ثبت و ضبط اطلاعات و سرریز اطلاعاتی که همه‌روزه دریافت می‌کند، مواجه می‌شود

1 Schoenherr

(هیگیسون¹، 2004). در اینجا مدیریت دانش شخصی به افراد، در غلبه بر مشکلات ناشی از سرریز اطلاعات و فراهم آوردن شرایط بهبود اثربخشی آن‌ها و انجام عملکردهای بهتر، یاری می‌رساند؛ بنابراین مدیریت دانش شخصی و آموزش استفاده از آن، از عوامل ضروری و بنیادین برای پیاده‌سازی مدیریت دانش در هر سازمان است. باید اذعان داشت که مزایای مترتب بر مدیریت دانش شخصی تنها از آن سطح فردی نیست، بلکه بر سطح سازمانی نیز اثرگذار است (تسوی²، 2000). در اینجا ذکر این نکته نیز ضروری به نظر می‌رسد که مدیریت دانش شخصی و آموزش استفاده از آن، از عوامل ضروری و پایه برای پیاده‌سازی مدیریت دانش در هر سازمان می‌باشد. البته پیشرفته‌ترین ابزارها و فناوری‌های مدیریت دانش شخصی برای به دست آوردن مزایای حاصل از مدیریت دانش شخصی کافی نیست. برای استفاده از روش‌های مدیریت دانش شخصی، افراد باید دارای مهارت‌های مدیریت دانش شخصی برای مدیریت اطلاعاتشان باشند تا با استفاده از آن قادر به تصفیه، ذخیره‌سازی، ساختاربندی و به اشتراک گذاری آن‌ها شوند. بر این اساس این پژوهش درصدد است با استفاده از ابزار مصاحبه عمیق³ به تجزیه و تحلیل مفهوم مدیریت دانش شخصی در متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان بپردازد و در نهایت با استفاده از نظریه برخاسته از داده‌ها⁴ پاسخگوی این پرسش اساسی باشد که مدل پارادایم نظری مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان چگونه است؟

امفوما⁵ (2015) در مطالعه‌ای با عنوان "شناخت مدیریت دانش شخصی" بیان نمود بخش عمده تحقیق و تجربه مدیریت دانش بر یک سطح سازمانی متمرکز شده است؛ مداخلات و سیستم‌ها بدون تفکر زیاد در مورد اینکه چگونه با فعالیت‌ها و کارهای یکنواخت روزانه کارکنان دانش فردی مطابقت می‌کنند، طراحی می‌شوند. مدیریت دانش

1 Higginson

2 Tsui

3 In-depth interview

4 Grounded Theory

5 Efimova

فردی رویکردی است که با تمرکز بر روش‌های حمایت از بهره‌وری یک شاغل با دانش فردی، مدیریت دانش سازمانی را تکمیل می‌نماید. هدف این مقاله ارائه یک چارچوب مدیریت دانش شخصی با استفاده از ادغام اطلاعات ادبیات موجود در زمینه عملکرد دانش و فعالیت‌های شاغل دانش همراه با نمونه‌هایی واقعی از وبلاگ‌ها برای اهداف حرفه‌ای نظیر گنجینه‌های دانش شخصی، نشریات آموزشی و ابزارهای شبکه‌سازی است.

چونگ و تسوی¹ (2012) در مطالعه خود با عنوان "نقش‌ها و ارزش مدیریت دانش شخصی: مطالعه اکتشافی" نشان دادند مدیریت دانش شخصی نقش مهمی در فرایند مدیریت دانش و افراد و سازمان‌ها دارد و باعث بهبود ظرفیت‌ها و توانمندی‌های کارکنان می‌شود. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد ارزش مدیریت دانش شخصی در افراد با ارزش‌های سازمان ارتباط دارد.

رایت² (2005) در مطالعه خود با عنوان "مدیریت دانش شخصی: حمایت از عملکرد دانش فردی" بر اساس یک مطالعه اکتشافی بر روی کار و فرآیندهای یادگیری در بین کارکنان باتجربه، نشان داد در مدل پیشنهادی مهم‌ترین مؤلفه‌هایی که به دانش شخصی کمک می‌کند، شامل اطلاعات، صلاحیت اجتماعی و یادگیری، پشتیبانی فردی و توانمندسازی فنی و سازمانی بود.

فرشاد و همکاران (1393) در مطالعه خود با عنوان "اولویت استفاده از وب 2 در فرآیندهای مدیریت دانش شخصی در آموزش مجازی" نشان دادند که جستجو و شناسایی، به دست آوردن، سازمان‌دهی، اشتراک، خلق به عنوان فرآیندهای کلیدی و ارتباطات به عنوان ابزار شناسایی شده‌اند. در هر کدام از این فرآیندها، ابزارهای متفاوت بر مبنای اولویت معرفی شده‌اند.

جعفری و همکاران (1391) در مطالعه‌ای با عنوان "بررسی ارتباط ویژگی‌های روان‌شناختی افراد با ابعاد مدیریت دانش شخصی" نشان دادند بین تحصیلات و توانمندی

1 Cheong & Tsui

2 Wright1

افراد در مدیریت دانش شخصی رابطه همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همه ویژگی‌های شخصیتی به جز عصبيت با مدیریت دانش شخصی رابطه مثبت و معناداری دارد و تأثیر منفی و معنادار ویژگی عصبيت نیز با مدیریت دانش شخصی اثبات شد. هم‌چنین یافته‌های پژوهش، ارتباط معنادار پنج بُعد شخصیتی را با ابعاد چهارگانه مدیریت دانش شخصی ثابت کرد.

زوارقی (1386) در مطالعه‌ای با عنوان "چشم‌اندازی بر مدیریت دانش شخصی: راهبردها، ابزارها و مهارت‌ها" نشان داد حداقل چهار چشم‌انداز برای مدیریت دانش شخصی وجود دارد: مدیریت اطلاعات شخصی، مهارت‌های حل مسئله، مرتب‌سازی ایده‌ها و فرایند اجتماعی. هم‌چنین کاهش اثرات منفی سرریز اطلاعاتی و تسهیل تصمیم‌گیری، حل مسئله و فراهم‌آوری دانش نیز ازجمله مزایای آن است. در این مقاله اشاره شده که تا زمانی که دو وجه مدیریت دانش (شخصی و سازمانی) پشتیبان یکدیگر نباشند، پیوند میان کیفیت و دانش میسر نخواهد شد. هم‌چنین باید این واقعیت را پذیرفت که وجه غالب مدیریت دانش نوع سازمانی آن است، به‌نحوی که غفلت از وجه شخصی آن اغلب باعث شده است که هزینه‌های صورت گرفته در زمینه مدیریت دانش تشریفاتی محسوب شود.

بر اساس بررسی متون صورت گرفته، در مجموع مطالعات اندکی در زمینه دانش شخصی به‌خصوص در کتابخانه‌ها انجام شده است و اکثریت مطالعات به بررسی دانش سازمانی و مدیریت دانش اشاره نموده‌اند. با این حال مطالعات انجام‌شده پیرامون دانش شخصی نیز صرفاً جنبه بررسی بوده و دیدگاه نمونه‌های پژوهش را پیرامون دانش شخصی و توانمندی‌های آن‌ها در زمینه دانش شخصی را بیان کرده‌اند. برای مثال، رحمانی و همکاران (1393) در مطالعه خود میانگین مهارت مدیریت دانش شخصی افراد را بررسی کرده و رابطه آن را با ادراکات هیئت‌علمی سنجیده‌اند. جعفری و همکاران (1391) تنها به بررسی رابطه بین مدیریت دانش شخصی و ویژگی‌های روان‌شناختی پرداخته‌اند. فرشاد و همکاران (1393) نیز تنها به ابزارهای مدیریت دانش شخصی اشاره نموده‌اند. در مطالعات

خارجی اشاره شده نیز کلیه مطالعات به صورت مروری به ابعاد و رویکردهای مدیریت دانش شخصی و تفاوت آن با مدیریت دانش اشاره نموده‌اند. تفاوت عمده پژوهش حاضر با سایر مطالعات، پرداختن مطالعه حاضر به تجزیه و تحلیل تمام موارد نظریه‌ای مربوط به دانش شخصی با توجه به آراء و نظرات متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان است که در مطالعات دیگر دیده نمی‌شود؛ لذا امید است این پژوهش در این راستا گامی به آینده باشد.

روش‌شناسی پژوهش

روش انجام پژوهش حاضر کیفی است و به شیوه نظریه برخاسته از داده‌ها به انجام رسیده است. ویژگی اصلی پژوهش کیفی در وهله اول، مربوط به توجه این رویکرد به موقعیت‌ها یا افراد خاص و تأکید بر کلمات به جای اعداد است (ماکسول¹، 1996). نظریه زمینه‌ای یکی از راهبردهای اجرای پژوهش کیفی است که در این نوع پژوهش، پژوهشگر به جای این که مطالعه خود را با نظریه از پیش تصور شده‌ای آغاز کند، کار را با یک حوزه مطالعاتی خاص شروع کرده و اجازه می‌دهد که نظریه از دل داده‌ها پدیدار شود (اشتراوس و کوربین، 1998).

جامعه آماری این پژوهش، تمام متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان است. با توجه به روش انجام این پژوهش و نیز گستردگی جامعه پژوهش، نیاز به نمونه‌گیری مبرهن است. نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی بر اساس نظریه‌های احتمال آماری قرار ندارد و انتخاب نمونه بر مبنای نمونه‌گیری نظری یا هدفمند انجام می‌گیرد (حریری، 1385، 131) که نمونه‌گیری غیر احتمالی، هدف‌دار یا کیفی نیز نامیده می‌شود. در این روش نمونه‌گیری که خاص پژوهش‌های کیفی است، تعداد افراد مورد مصاحبه به اشباع نظری² پرسش‌های مورد بررسی بستگی

1 Maxwell

2 Theoretical Saturation

دارد، به این ترتیب که هرگاه پژوهشگر به این نتیجه برسد که پاسخ‌های داده‌شده و یا مصاحبه‌های انجام‌شده با افراد مطلع، به اندازه‌ای به همدیگر شباهت دارند که منجر به تکراری شدن پاسخ‌ها و یا مصاحبه‌ها شده و داده‌های جدیدی در آن‌ها وجود ندارد، تعداد مصاحبه‌ها را کافی دانسته و دست از مصاحبه می‌کشد (محمدپور، صادقی و رضایی، 1389). انتخاب مشارکت‌کنندگان در پژوهش‌های کیفی به هدف پژوهش بستگی دارد (رنجبر و دیگران، 1391). در این پژوهش پس از بررسی روش‌های مختلف نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی برای انتخاب مشارکت‌کنندگان، از بین متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان، از روش نمونه‌گیری متوالی گلوله برفی¹ استفاده شد. روند مصاحبه از مسئول کتابخانه مرکزی شهر کرمان آغاز شده است. پس از مصاحبه با 15 نفر از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان؛ پژوهشگران اشباع نظری پاسخ‌های داده‌شده را تشخیص دادند و به این ترتیب مصاحبه را به پایان رساندند. این موضوع بدین معناست که بعد از انجام 15 مصاحبه با متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان، پژوهشگران تشخیص دادند که پاسخ‌های دریافت‌شده، از نظر مفهومی به یکدیگر شبیه و مفاهیم استخراجی از آن‌ها یکسان است، لذا مصاحبه‌ها به پایان رسید. جدول 1 بیانگر مشارکت‌کنندگان در این پژوهش به عنوان نمونه است.

1 Snowball Sampling

جدول 1. نمونه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان

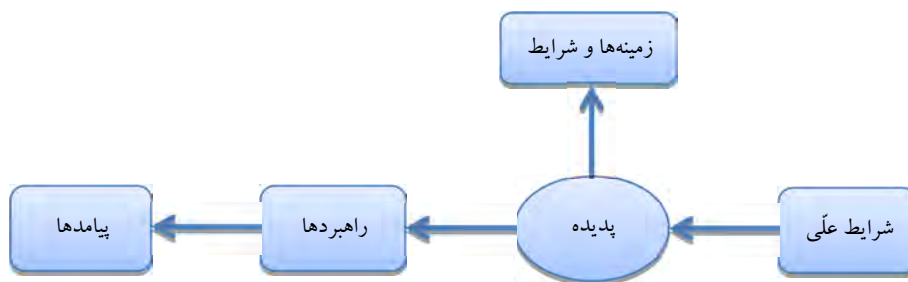
ردیف	مشارکت کننده	جنسیت	سابقه کار (سال)	مدرك تحصیلی
1	کتابدار شماره یک	زن	12	کارشناسی
2	کتابدار شماره دو	مرد	7	کارشناسی ارشد
3	کتابدار شماره سه	زن	5	کارشناسی ارشد
4	کتابدار شماره چهار	مرد	6	کارشناسی
5	کتابدار شماره پنج	مرد	5	کارشناسی
6	کتابدار شماره شش	مرد	4	کارشناسی ارشد
7	کتابدار شماره هفت	زن	8	کارشناسی ارشد
8	کتابدار شماره هشت	مرد	13	کارشناسی ارشد
9	کتابدار شماره نه	زن	15	کارشناسی ارشد
10	کتابدار شماره ده	زن	7	کارشناسی
11	کتابدار شماره یازده	مرد	7	کارشناسی ارشد
12	کتابدار شماره دوازده	زن	8	فوق دیپلم
13	کتابدار شماره سیزده	مرد	5	کارشناسی
14	کتابدار شماره چهارده	زن	7	کارشناسی ارشد
15	کتابدار شماره پانزده	زن	3	کارشناسی ارشد

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، مصاحبه عمیق است که یکی از متداول‌ترین شیوه‌های گردآوری داده‌ها در پژوهش کیفی است. در این روش مصاحبه‌گر با مطرح کردن موضوع مکالمه، شرکت کنندگان را به صحبت در رابطه با موضوع مطرح‌شده، ترغیب می‌کند و بر اساس آنچه مصاحبه‌شونده در جریان مصاحبه مطرح می‌کند، پرسش‌های بعدی خود را شکل می‌دهد. مهم‌ترین امتیاز مصاحبه عمیق در این است که به هر دو طرف امکان می‌دهد معنای پرسش‌ها و پاسخ‌ها را به‌خوبی دریابند. در مصاحبه‌های عمیق، شرکت کنندگان می‌توانند نظرات خود را به شیوه‌های غیررسمی و آزاد بیان کنند و به زمینه‌هایی بپردازند که از نظر آن‌ها مهم و قابل ذکر است (حریری، 1385، 153). برای تعیین روایی و پایایی پژوهش حاضر، از روش ارزیابی لینکولن و گوبا¹ (1985) که معادل روایی و پایایی در تحقیقات کمی است، استفاده گردید.

1 Lincoln & Guba

یافته‌های پژوهش

با توجه به این که پژوهش حاضر به صورت کیفی انجام شده است، چارچوب نظری که برای این پژوهش در نظر گرفته شده، مؤلفه‌های لازم برای یک نظریه زمینه‌ای مطابق با نظریه اشتراوس و کوربین (1998) را در بر دارد و در نمودار 1 نشان داده شده است. نظریه زمینه‌ای روش‌شناسی ویژه‌ای است که با هدف کشف و استخراج نظریه از داده‌هایی که در فرایند پژوهش به دست آمده‌اند، ایجاد و بسط داده شد (محمدپور، صادقی، رضایی، 1389). نظریه زمینه‌ای یکی از روش‌های پژوهش کیفی است که به هیچ نوع داده خاص، راهبرد پژوهش یا علائق مشخصی تعهد ندارد؛ در واقع از جمع‌آوری داده‌ها به دست می‌آید (ذکایی، 1381).

نمودار 1. مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین (1998)

در خصوص تحلیل مرحله‌ای یافته‌ها، در مرحله رمزگذاری باز با تفکیک و بررسی متون مصاحبه‌ها با جزء به جزء کردن اطلاعات به شکل مقوله‌های اطلاعات؛ داده‌ها به بخش‌های مجزا تقسیم، از نزدیک بررسی و از نظر شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان با یکدیگر مقایسه شدند. بر اساس داده‌های گردآوری شده از مصاحبه‌ها، در مجموع از مصاحبه با متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان، 74 گزاره مفهومی استخراج گردید. در مرحله رمزگذاری محوری، داده‌های خرد شده در جریان رمزگذاری باز دوباره کنار هم گذاشته شدند و مقوله‌هایی که بیشترین ارتباط را با مسئله

پژوهش داشته‌اند، از میان رمزها و یادداشت‌های مربوطه انتخاب شدند. در این مرحله از میان گزاره‌های مفهومی مرحله اول رمزگذاری، 19 گزاره مفهومی مرتبط با مصاحبه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان شناسایی شده است. در مرحله رمزگذاری انتخابی به تعیین مقوله اصلی و ارتباط دادن آن با سایر مقوله‌ها پرداخته شد. همچنین مقوله‌های اطلاعاتی به دست آمده در چهار دسته که در چارچوب نظری تبیین خواهند گردید؛ دسته‌بندی شده‌اند. در این مرحله 4 مقوله از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها شامل: شناسایی دانش شخصی، سازمان‌دهی دانش شخصی، استخراج دانش شخصی و اشتراک دانش شخصی به دست آمده است.

جزئیات مراحل رمزگذاری مربوط به متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان در جدول 2 نشان داده شده است.

جدول 2. کدگذاری داده‌های مربوط به مصاحبه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان

رمز	رمزگذاری باز	رمزگذاری محوری	رمزگذاری انتخابی
A ₂	کسب دانش	کاربرد یافتن دانش کشف دانش فهم منابع اطلاعاتی و کاربرد آنها استفاده از امکانات آموزشی	شناسایی دانش شخصی
A ₄	کشف دانش		
A ₆	رویارویی با مشکلات		
A ₇	خاطرات		
A ₉	احساس نیاز		
A ₁₁	به‌کارگیری دانش		
A ₁₂	آموخته‌های روزانه		
A ₁₃	دسترسی به اطلاعات		
A ₁₅	رفع نیازها		
A ₁₈	ارائه نظر		
A ₂₁	استفاده از وقت مفید		
A ₂₃	خلاقیت‌های فردی		
A ₂₄	پیشرفت‌های حرفه‌ای		
A ₂₆	کسب درآمد		
A ₂₈	اشتغال‌زایی		

رمز	رمز گذاری باز	رمز گذاری محوری	رمز گذاری انتخابی	
A ₂₉	دسترسی به منابع اطلاعاتی		سازمان دهی دانش شخصی	
A ₃₁	مطالعه مفید			
A ₃₂	آموزش ضمن خدمت			
A ₃₃	پرورش دانسته ها			
A ₃₅	علائق شخصی			
A ₃₆	ارتباطات محاوره ای			
B ₁	یادداشت برداری	حفظ اطلاعات انسجام دانش رده بندی اطلاعات کد گذاری دانش نمایه سازی دستیابی به اطلاعات		
B ₃	زمان بندی			
B ₄	ایجاد حافظه های جانبی			
B ₆	ثبت مهارت های فردی			
B ₇	تجهیزات شخصی اطلاعاتی			
B ₉	رعایت اولویت ها			
B ₁₁	یکپارچه سازی اطلاعات			
B ₁₃	تجزیه و تحلیل مناسب			
B ₁₅	کشف ارتباط			
B ₁₆	تقسیم دانش			
B ₁₇	اطلاعات نظام مند			
B ₁₈	دفترچه یادداشت			
B ₂₀	طبقه بندی دانش			
B ₂₃	سیاهه واریسی			
B ₂₅	علائم سازمان یافته			
B ₂₇	استفاده از توانایی های شخصی			
B ₂₉	به کار گیری اطلاعات			
C ₅	بازنمایی هدفمند دانش	ارائه اطلاعات ارزیابی اطلاعات بازیابی دانش استخراج دانسته ها		
C ₈	تحلیل اطلاعات			
C ₉	استفاده از تجربه های پیشین			
C ₁₁	پاسخ به نیازها			
C ₁₃	دسترسی سریع			
C ₁₅	بازیابی تصادفی			
C ₁₇	جستجوی اطلاعات			

رمز گذاری انتخابی	رمز گذاری محوری	رمز گذاری باز	رمز
اشتراک دانش شخصی		سنجش اطلاعات	C ₁₉
		یافتن اطلاعات	C ₂₁
		مرور دانسته‌ها	C ₂₂
		کسب اطلاعات	C ₂₄
		یادآوری دانسته‌ها	C ₂₆
		دانسته‌های شخصی	C ₂₇
		دانش اجتماعی	C ₂₉
	اشتراک اطلاعات تخصصی رسانه‌های ارتباطی تعاملات فردی ارتباطات اطلاعاتی مشارکت عاطفی	بحث و تبادل نظر	D ₁
		رفع نیازهای دیگران	D ₃
		شبکه‌های اجتماعی	D ₄
		تسهیل ارتباطات	D ₆
		مشورت با دیگران	D ₁₀
		ترویج اطلاعات	D ₁₂
		آگاهی‌رسانی جاری	D ₁₅
		افزایش تعاملات	D ₁₆
		گفتگو	D ₁₇
		بهبود همکاری	D ₁₈
		تبادل نظر	D ₁₉
		تحقق اهداف پژوهشی	D ₂₀
		تسهیم دانسته‌ها	D ₂₃
		احساس رضایت	D ₂₅
		بهره‌مندی دیگران	D ₂₇
		فضای مجازی	D ₂₉
		انتقال تجربه‌ها	D ₃₀
		آموزش عملی	D ₃₂
		احساس شادابی	D ₃₄
		افزایش اعتماد به نفس	D ₃₈
		تجارب منحصربه‌فرد	D ₃₉
		ارتباطات فردی	D ₄₀

تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های شرکت‌کنندگان حاکی از این امر است که رویه‌های متنوع و انعطاف‌پذیری برای شناسایی دانش شخصی و کسب آن در افراد وجود دارد. شناسایی دانش شخصی می‌تواند به صورت یک فرایند چندمرحله‌ای باشد که فرد می‌تواند پس از آگاهی از دانش خود، آن را ثبت نماید و در مراحل بعدی آن را کامل کند؛ پس از ثبت کامل دانش فرد می‌تواند این دانش را به صورت شخصی نگه دارد و یا آن را وارد چرخه مدیریت دانش سازمان نماید. این فرایند ثبت و تکامل دانش شخصی باعث تسهیل برون‌کشی دانش در موقعیت‌های مختلف از ذهن فرد می‌شود تا حداکثر قابلیت استفاده مجدد از دانش کسب‌شده را بدهد. به این ترتیب، متخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی به ارزیابی دانش شخصی خود می‌پردازد و در صورت تمایل می‌تواند آن را وارد پایگاه دانش کتابخانه‌های عمومی نماید. وقتی افراد توانایی‌ها و نیازهای خود را درک می‌کنند، اصولاً شناسایی آنچه که دانش شخصی فرد تلقی می‌شود نیز ممکن است؛ یعنی افراد نیازهای خود را درک و شناسایی می‌کنند و توانایی پاسخ‌گویی به آن‌ها را در خود پیدا می‌کنند. افراد در هر زمینه و موضوعی می‌توانند دانش شخصی داشته باشند و این مسئله به تخصص و حرفه آن‌ها بستگی ندارد و باید این دانش شناسایی شود. تعدادی از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان نیز اظهار می‌کردند که دانش شخصی، دانشی است که در پی تجربه‌ها، مهارت‌ها و دانایی شخص در ذهن او پدید می‌آید و به آسانی قابل بیان نیست. در واقع دانشی است که فرد دارد، ولی نمی‌تواند آن را برای دیگران توضیح یا به آن‌ها انتقال دهد یا حتی ممکن است خود فرد از وجود این دانش آگاهی نداشته باشد؛ بلکه در مواقع ضروری و شرایطی که فرد با مشکلی مواجه می‌شود و احساس نیاز به اطلاعات و دانش می‌کند و در این زمینه احساس کمبود به او دست می‌دهد، سعی می‌کند برای حل مشکل مورد نظر چاره‌اندیشی کند و راهکاری ارائه دهد و به این ترتیب منجر به کشف و شناسایی دانشی جدید در خود می‌شود. مثلاً مشارکت‌کننده شماره 1 می‌گوید: وقتی در یک زمینه اطلاعات ندارم و کمبود اطلاعات را احساس می‌کنم، یعنی این که من دانش شخصی ندارم. برعکس وقتی که راجع به مسئله‌ای

می‌توانم صاحب‌نظر باشم و نظر بدهم و بتوانم به‌صورت عملی کار خاصی را انجام دهم، یعنی این که من صاحب دانایی هستم و دانش لازم را برای حل مشکل موردنظر دارم. مشارکت‌کننده شماره 2 در این مورد می‌گوید: من احساس می‌کنم دانش شخصی هر کس بر اساس نیازهایی که برای این شخص به وجود می‌آید کشف و شناسایی می‌شود؛ یعنی وقتی که احساس نیاز ایجاد شود، فرد برای برآوردن آن نیاز و پاسخ‌گویی به آن احتمال دارد از تجربیات دیگران و از علوم و منابع مختلف استفاده کند و یک دانش جدید به وجود بیاید و به‌طور کلی منسجم شود و یک دانش را به وجود بیاورد که آن را به‌عنوان دانش شخصی خود شناسایی کند. تعدادی از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز بر این باور بودند که یک شخص می‌تواند بر اساس علائق و سلیق خود به انجام کاری مشغول شود که باعث پیشرفت اقتصادی و درآمدزایی در این زمینه برای وی می‌شود. با ادامه دادن به انجام این کار و افزایش علاقه به آن، تجربیات و توانایی‌های او نیز افزایش می‌یابد و با ذخیره کردن و سازمان‌دهی این تجربیات و اندوخته‌ها فرد به‌مرور به این دانش شخصی خود پی می‌برد و آن را در خود شناسایی می‌کند.

از تفسیر مصاحبه‌ها نیز برداشت می‌شود که سازمان‌دهی یکی از رویکردهای مهم در فرایند مدیریت دانش شخصی و دسترس‌پذیر ساختن آن است، زیرا سازمان‌دهی منابع بشری برای ارائه و اشاعه دانش هدف نهایی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی است. زمانی که افراد در پی استفاده بهینه از دانش شخصی خود هستند، سازمان‌دهی بسیار کمک‌کننده است. در واقع سازمان‌دهی به‌عنوان چارچوبی برنامه‌ریزی شده و مدون و راهنمایی‌کننده به مسیری مشخص و درست امکان استفاده بهینه و به‌موقع دانش شخصی را فراهم می‌کند. با بررسی مصاحبه‌های انجام‌شده مشخص شده است که مشارکت‌کنندگان برای حفظ و نگهداری دانش شخصی خود، فنون مختلفی از جمله ذخیره‌سازی در رایانه شخصی، به‌خاطر سپردن دانش به حافظه، طبقه‌بندی بر اساس موضوع در دفترچه یادداشت، طبقه‌بندی بر اساس میزان نیاز به دانش موردنظر و کاربرد آن به‌صورت روزمره و... مرتب و طبقه‌بندی؛ به عبارتی سازمان‌دهی می‌کنند. گروهی از

مشارکت کنندگان نیز با استفاده از رایانه شخصی خود به سازمان‌دهی دانش اقدام می‌کرده‌اند. به این ترتیب که اطلاعات و دانسته‌های خود را به فایل‌های رایانه‌ای تبدیل کرده و در حافظه رایانه خود ذخیره و نگهداری می‌کردند. به نظر می‌رسد این روش مقوله‌بندی یا طبقه‌بندی دانش شخصی در درازمدت خیلی سودمند است؛ البته هر فردی به تناسب علائق فردی‌اش طبقه‌بندی و سازمان‌دهی می‌کند، زیرا هر فردی دانش شخصی یا هر موضوعی را بر اساس پیش‌داشته‌های ذهنی خود طبقه‌بندی می‌نماید. متخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی شماره 12 چگونگی سازمان‌دهی دانش خود را این‌گونه بیان می‌کند: برای موضوعات مورد علاقه و اطلاعات و دانسته‌های خود پوشه‌هایی در رایانه شخصی خود ایجاد می‌کنم؛ به‌طور خلاصه به تعداد موضوع‌های مورد علاقه‌ام و کارهای در دست انجام پوشه می‌سازم که آن‌ها را برحسب عنوان مرتب می‌کنم. در طی هشت سال گذشته این شیوه ورود عنوان کامل به‌عنوان نام پوشه خیلی به من کمک کرده است. می‌توان گفت که نود و نه درصد موضوعات موردنظر را از طریق نام پوشه آن‌ها بازیابی مجدد کرده‌ام که مرا در استفاده از نرم‌افزارهای مدیریت دانش شخصی بی‌نیاز کرده است. با این شیوه نیازی نمی‌بینم که از نرم‌افزارهای دیگر استفاده کنم و وقت خود را صرف ورود اطلاعات در پایگاه‌های شخصی یا غیره نمایم. البته همیشه از اطلاعات خود نسخه پشتیبان تهیه می‌کنم که اگر رایانه‌ام دچار مشکل شد، اسناد و مدارک شخصی‌ام از بین نرود. برای بازیابی دانش ابتدا محل استقرار این دانش شناسایی می‌شود که آیا محل فیزیکی این دانش بر روی رایانه است یا در ذهن شخص ذخیره‌شده و یا در محل‌های دیگر، با توجه به محل فیزیکی دانش و نحوه سازمان‌دهی آن روشی نیز متناسب با آن برای بازیابی انتخاب می‌شود. برای مثال مشارکت‌کننده شماره 10 می‌گوید: چون من دانش شخصی خود را در حافظه‌ام ذخیره می‌کنم، خیلی سریع به آن دسترسی پیدا می‌کنم و برای بازیابی آن دچار مشکل نمی‌شوم. گاهی اوقات نیز روشی را برای بازیابی دانش مورد استفاده قرار می‌دهم که سریع‌تر به نیازهایم پاسخ دهد.

تعدادی از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی بیان می‌کردند که در هنگام

استخراج اطلاعات ذخیره شده باید تبدیل دانش در بهترین شکل خود صورت گیرد، یعنی این که ایده‌ها به دقت نقد و بررسی شوند و افراد با اعتماد به نفس بیشتری، دانش شخصی خود را در اختیار دیگران قرار می‌دهند و به دانسته‌های خود اعتماد بیشتری دارند. به این ترتیب خود به خود تمایل به ارائه آراء، نظرات و تجارب خود می‌یابند و تعامل‌پذیری و تمایل به اشتراک دانش در بین متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی افزایش می‌یابد. حاصل این دست‌فرایندها، تصاویری گویا از روال انجام کار خواهد بود که دیدی شهودی از بخشی از دانش نهفته در ذهن افراد ارائه می‌دهد. کمترین مزیت آن استفاده از این دانش برای انجام یک فرایند کاری خاص است. مشارکت‌کننده شماره 11 استخراج صحیح دانش شخصی را یکی از روش‌های سودمند در فرایند کاری می‌داند که حاصل آن نمایشی از روند انجام کار است که نمایی از رابطه میان فعالیت‌های مختلف نیروی انسانی، اطلاعات و اهداف سازمانی، به صورتی منسجم و کاملاً واضح و روشن ارائه می‌کند.

از تفسیر مصاحبه‌ها برداشت می‌شود که برگزاری نشست‌ها یا سمینارها در سطح واحدهای سازمانی و فراهم‌سازی بستر برگزاری کنفرانس‌هایی در سطح سازمان و یا خارج از آن، از جمله تلاش‌های مؤثر و پرثمر برای استخراج و بازنمون دانش شخصی و نهفته در اذهان کارکنان کتابخانه‌های عمومی است.

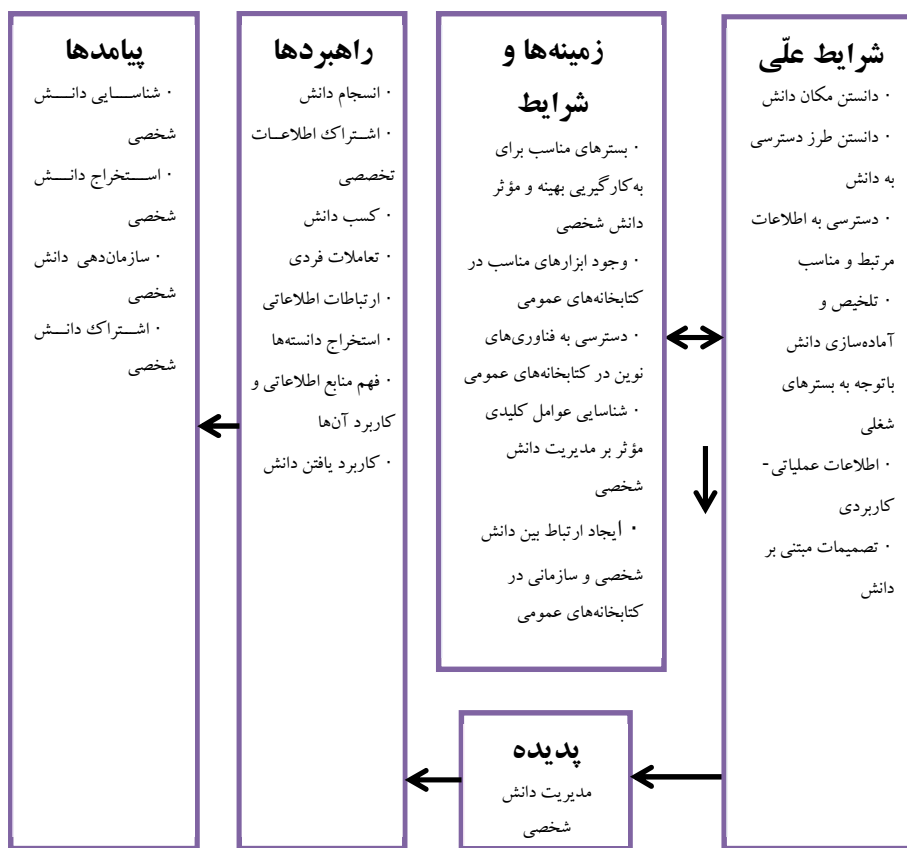
بررسی مقولات به دست آمده و تحلیل مصاحبه‌های مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد که اشتراک دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان با اهداف و شیوه‌های متفاوتی انجام می‌شود. اشتراک دانش شخصی به عنوان فعالیت انتشار و یا انتقال دانش از یک فرد به سازمان‌ها و افراد دیگر، به عنوان عامل اساسی در نیل به اهداف شخصی و سازمانی در نظر گرفته می‌شود. اشتراک دانش فرایند توزیع و گسترش دادن دانش است. برای این که دانش با ارزش شود، باید با دیگران تقسیم شود. هرچند همیشه این اتفاق نمی‌افتد و دانش شخصی به اشتراک گذاشته نمی‌شود. گاهی نیز برعکس اتفاق می‌افتد، یعنی این که دانش شخصی مشترک شود که البته اشتراک دانش شخصی برای افراد و سازمان‌ها گامی رو به جلو است و باعث ارتقاء فردی و سازمانی

می‌شود. تعامل بین فناوری، فنون و افراد می‌تواند اثر مستقیم بر اشتراک دانش داشته باشد. اشتراک دانش، دانش جدید را تقویت و گسترش می‌دهد و منجر به تولید دانش جدید می‌شود. اشتراک دانش شخصی آگاهانه بر تولید توانایی‌هایی تمرکز دارد که هنوز درون سازمان‌ها ارائه نشده‌اند و یا حتی درون یا بیرون آن وجود ندارد. اشتراک دانش شخصی کمک می‌کند تا دانش جدید انتشار یابد، فراگرفته شود و درعین حال ساخته شود. یکی از اهداف آشکار اشتراک دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان ایجاد ارزش برای آن‌هاست. ایجاد ارزش لزوماً به معنای ایجاد ارزش اقتصادی نیست؛ درواقع متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی با اشتراک دانش خود چیزی ایجاد می‌کنند که سرمایه اجتماعی نامیده می‌شود. به‌عنوان نمونه متخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی شماره 14 در خصوص اشتراک دانش خود می‌گوید: از طریق قرار دادن دانسته‌های خود در شبکه‌های اجتماعی یا در گروه‌هایی که با همکاران در این شبکه‌ها ایجاد کرده‌ایم، معمولاً دانش شخصی خود را به اشتراک می‌گذارم. در بعضی مواقع از طریق گفتگو در مورد مسائل مختلف، خود به خود این دانش منتقل و به اشتراک گذاشته می‌شود. دانش و اطلاعاتی که من در زمینه زبان انگلیسی و نرم‌افزارهای کاربردی دارم، باعث پیشرفت در شغل تخصصی‌ام می‌شود و همچنین باعث می‌شود که اعتماد به نفس بیشتری داشته باشم و کارم را باعلاقه بیشتری انجام دهم. متخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی شماره 9 می‌گوید: دانش شخصی که در زمینه کامپیوتر و نرم‌افزارهای کاربردی آن دارم، باعث می‌شود کارم را راحت‌تر انجام دهم و آموزش‌های ضمن خدمت را که برای ما برگزار می‌شود به‌آسانی پشت سر می‌گذارم. در مواجهه با کاربر نیز با اعتماد به نفس بیشتری می‌توانم خدمات باکیفیت‌تری ارائه دهم.

نتیجه‌گیری پژوهش

تبیین چارچوب نظری پژوهش و داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها نمایانگر ارتباط بین محورهای به‌دست‌آمده از رمزگذاری کدهای آشکارشده می‌شود که حاصل آن ارائه یک

مدل پارادایمی نظری (شکل 1) برگرفته از مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین (1998) در حیطه مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان است.

مدل پارادایمی مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در کتابخانه‌های عمومی استان کرمان

شرایط علی: عواملی که بر مدیریت دانش شخصی در کتابخانه‌های عمومی مؤثرند و برای مدیریت دانش شخصی ضروری هستند: دانستن مکان دانش، دانستن طرز دسترسی به دانش، دسترسی به اطلاعات مرتبط و مناسب، تلخیص و آماده‌سازی دانش با توجه به

بسترهای شغلی، اطلاعات عملیاتی - کاربردی و تصمیمات مبتنی بر دانش متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی این کتابخانه‌ها، با توجه به مصاحبه‌های انجام‌شده و بررسی فعالیت‌های متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی مشخص گردید که فعالیت‌های آن‌ها در جهت شناسایی و اجرایی کردن این عوامل و ضرورت‌ها است که این فعالیت‌ها منجر به مدیریت دانش شخصی می‌شود. این امر به عنوان مقوله اصلی مورد بررسی قرار گرفت و مقوله‌های فرعی مرتبط با آن شناسایی گردیده که در جدول 4-1 ارائه شده است. با بررسی داده‌های گردآوری‌شده مشخص شده است که وجود ابزارهای مناسب برای شناسایی دانش شخصی، بسترهای مناسب برای به کارگیری بهینه و مؤثر دانش، دسترسی به بازارها و فناوری‌های نوین، شناسایی عوامل کلیدی موفقیت در مدیریت دانش شخصی، ایجاد ارتباط بین دانش شخصی و سازمانی در کتابخانه‌های عمومی استان کرمان شرایط بهتر و مناسب‌تری برای مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به وجود می‌آید.

پدیده: مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان به میزان استفاده و حضور آن‌ها در کتابخانه‌های عمومی وابسته نیست. آن‌ها در زمینه‌های مختلفی علاوه بر شغل تخصصی خود می‌توانند دانش شخصی داشته باشند و فرایند مدیریت دانش شخصی را نیز در این زمینه‌ها پیاده‌سازی می‌کنند.

شرایط و زمینه‌ها: در خصوص شرایط و زمینه‌ها می‌توان به وجود بسترهای مناسب برای به کارگیری بهینه دانش، وجود ابزارهای مناسب برای شناسایی دانش شخصی، دسترسی به فناوری‌های نوین، شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر مدیریت دانش شخصی، ایجاد ارتباط بین دانش شخصی و سازمانی در کتابخانه‌های عمومی استان کرمان اشاره کرد که بر شرایط علی تأثیر می‌گذارند.

راهبردها: وقوع پدیده مدیریت دانش شخصی در کتابخانه‌های عمومی استان کرمان، از عوامل گوناگونی نشأت گرفته است. از جمله این عوامل می‌توان به انسجام

دانش، اشتراک اطلاعات تخصصی، کسب دانش، تعاملات فردی، ارتباطات اطلاعاتی، استخراج دانسته‌ها، فهم منابع اطلاعاتی و کاربرد آن‌ها و کاربرد یافتن دانش اشاره کرد.

پیامدها: پیامدها عواقب راهبردها هستند که تحت تأثیر شرایط علی اتفاق می‌افتند، پیامدهای مذکور شامل شناسایی دانش شخصی، سازمان‌دهی دانش شخصی، استخراج دانش شخصی و اشتراک دانش شخصی در کتابخانه‌های عمومی استان کرمان است.

بحث و پژوهش

در مرحله شناسایی دانش شخصی تعریف ساختواره دانشی به صورت ذهنی و تحلیلی، از اولین و پایه‌ای‌ترین فعالیت‌ها به شمار می‌آید. پایه ساختواره دانش شخصی در این مرحله ریخته می‌شود. دانش موجود در زمینه‌های مختلف در این مرحله شناسایی شده و بر اساس فرایندهای کاری شخصی و حرفه‌ای مورد بررسی قرار می‌گیرد. با تعریف دانش شخصی، عناصر دانشی از عناصر غیر دانشی تفکیک شده و با تحلیل پراکندگی دانش، ارتباط میان این عناصر دانشی از نظر وابستگی کاری و موضوعی مشخص خواهد شد. در این مرحله تعیین و تشخیص بدنه دانش و پراکندگی دانش از اهمیت خاصی برخوردار است. متخصصان علم اطلاعات و دانش شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان دانش شخصی خود را به این شکل شناخته‌اند: مجموعه دانسته‌ها، مهارت‌ها و توانمندی‌های در حال تحول که موجب می‌شود اشخاص بتوانند در محیط اجتماعی و سازمانی متغیر و بسیار پیچیده به حیات خود ادامه داده و پیشرفت نمایند. آن‌ها می‌کوشند با شناسایی دانش شخصی، آن را به عنوان یکی از مراحل اصلی مدیریت دانش شخصی تعیین کنند.

مرحله استخراج دانش شخصی با کمک نوع‌شناسی و سپس منبع‌شناسی دانش که بخشی از آن در مرحله شناسایی دانش شخصی صورت گرفته است، آغاز شده و به انتخاب و انجام یکی از فرایندهای معمول در استخراج دانش ختم می‌شود. مرحله اساسی در استخراج دانش مربوط به تحلیل مدارک به منظور استخراج و تعیین عناصر دانشی موجود در آن‌هاست. استخراج دانش از ذهن افراد متخصص و گردآوری آن در قالب مکتوب،

دریافت دانش از اذهان و اسناد مکتوب برای استفاده مدیران و برنامه‌ریزان، جلوگیری از تجربه‌های تکراری، بالا بردن بهره‌وری، افزایش کیفیت محصولات و خدمات و درنهایت ارتقاء ریسک‌پذیری سازمان و پایدار ماندن آن از اهداف اصلی مدیریت دانش شخصی است. استخراج دانش فناوری پیچیده جستجوی اطلاعات و دانش در انواع گوناگون منابع اطلاعاتی مثل دانش ذخیره‌شده در ذهن افراد است. از یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی استان کرمان درجه اول برای پاسخ‌گویی به نیازهای شخصی خود به استخراج دانش می‌پردازند و کمتر برای حل مشکلات سازمانی و ارتقاء اجتماعی کتابخانه‌ها این کار را انجام می‌دهند. هدف از استخراج دانش شخصی در چنین شرایطی، حل مسائل کاری و حرفه‌ای و تلاش برای راضی نگه‌داشتن کاربران نیست، بلکه برای برآورده کردن نیازهای شخصی در زندگی روزمره است. دانش شخصی دارای ویژگی‌هایی مانند بی‌نظیر بودن، نادر و کمیاب بودن، ارزشمند بودن و غیرقابل جایگزین بودن است. این ویژگی‌ها سبب می‌شود دانش شخصی در سازمان به‌عنوان عنصری راهبردی به‌حساب آید که استخراج آن و تلاش برای حفظ، توسعه و انتشار آن به‌عنوان مزیت رقابتی برای سازمان است. استخراج دانش شخصی و ایجاد ارتباط بین این دانش و نیازهای کاربران کتابخانه‌های عمومی منجر به ایجاد جستجوهای پویا می‌شود. از همه مهم‌تر این که مواجه شدن با حجم بسیاری از درخواست‌ها از طرف کاربران، اهمیت استخراج دانش را بیشتر نمایان می‌سازد. نتایج این پژوهش با پژوهش ورما (2009) مغایرت دارد. ورما در پژوهش خود نشان داد برنامه‌های مدیریت دانش شخصی غالباً دارای ارتباط تنگاتنگی با اهداف سازمانی، از قبیل عملکرد بهبودیافته، مزیت رقابتی، نوآوری، فرایندهای توسعه‌ای، انتقال دروس فراگرفته و گسترش کلی رویه‌های مشارکتی می‌باشند. درحالی که در کتابخانه‌های عمومی استان کرمان مرحله استخراج دانش شخصی که یکی از گام‌های اصلی مدیریت دانش شخصی است، غالباً برای دستیابی به اهداف شخصی انجام می‌شود و به‌ندرت با اهداف سازمانی هماهنگی دارد. طی فرایند سازمان‌دهی دانش، قابلیت ذخیره سازمان‌یافته‌ای که امکان جستجوی

سریع اطلاعات، دسترسی به اطلاعات برای دیگر همکاران و تسهیم مؤثر دانش فراهم می‌شود؛ به وجود می‌آید. در این فرایند باید دانش‌های لازم به آسانی برای استفاده همگان ذخیره شود. این بخش از مدیریت دانش شخصی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی شامل ذخیره، نگهداری و روزآمد کردن دانش است. به عبارتی این بخش، از نابودی دانش شخصی آن‌ها جلوگیری کرده و به متخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی اجازه می‌دهد از دانش مورد نظر استفاده کند. البته در این راستا باید سازوکارهای مناسبی برای به‌روز کردن دانش ایجاد شود. نتایج حاصله حاکی از آن است که سازمان‌دهی دانش در فرایند مدیریت دانش شخصی یک فرایند کاملاً منحصر به فرد بوده و نحوه سازمان‌دهی هر فرد با دیگری متفاوت است. سازمان‌دهی ایده‌ها و اطلاعات در پوشه‌هایی در رایانه شخصی برای ساختاردهی به اطلاعات در دسترس به طرق مختلف مثل مرتب‌سازی به ترتیب زمان دسترسی به اطلاعات انجام می‌شود. همچنین تحلیل ایده‌ها و اطلاعات که بر سازمان‌دهی اطلاعات و تکنیک‌های تجزیه و تحلیل استوار بوده و برای فرایند تبدیل اطلاعات به دانش بسیار مؤثر و حیاتی است. پژوهش زوارقی (1386) نشان داد که حداقل چهار چشم‌انداز برای مدیریت دانش شخصی وجود دارد: مدیریت اطلاعات شخصی، مهارت‌های حل مسئله، مرتب‌سازی ایده‌ها و فرایندهای اجتماعی. همچنین کاهش اثرات منفی سرریز اطلاعاتی و تسهیل تصمیم‌گیری، حل مسئله و فراهم‌آوری دانش نیز از جمله مزایای آن می‌باشد.

نتایج حاصله از مصاحبه با متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کتابخانه‌های عمومی نشان می‌دهد دانش شخصی که به اشتراک گذاشته نشده ارزش چندانی ندارد. دانش بایستی به راحتی تبادل شود. به اشتراک گذاری دانش ممکن است از طریق جلسات بحث گروهی، سؤال و جواب با نخبگان و یا حتی ارسال یک پست الکترونیک به همکاران باشد. همچنین در بین مشارکت‌کنندگان در مصاحبه، آن گروه از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی که از نظر میزان تحصیلات در مقاطع بالاتر بودند، تمایل بیشتری به اشتراک دانش شخصی خود نشان می‌دادند. به عبارتی این افراد نسبت به

مشارکت کنندگان با مقطع تحصیلی پایین تر برای موفقیت در مدیریت دانش شخصی خود مهارت بیشتری داشته‌اند. بی‌شک موفقیت متخصصان علم اطلاعات و دانش شناسی برای مدیریت دانش شخصی خود در گرو برون‌سپاری دانش موجود در ذهن آن‌هاست. از این نظر اشتراک دانش به عنوان فعالیت انتشار و یا انتقال دانش از یک فرد به گروه یا سازمان، عامل اساسی در نیل به اهداف و رفع شکاف سازمانی در نظر گرفته می‌شود. اگر کتابخانه‌های عمومی نتوانند دانش مورد نیاز خود را از منابع داخل کتابخانه یعنی متخصصان علم اطلاعات و دانش شناسی به دست آورند، باید بر خرید آن در شکل خدمات خارجی متمرکز شوند. این به معنای وابستگی کتابخانه‌ها به سازمان‌های دیگر و کاهش شایستگی‌های این سازمان در بین رقبا و ناتوانی در ارائه خدمات با کیفیت به کاربران خود است؛ بنابراین کتابخانه‌های عمومی موظف‌اند با ترویج فرهنگ اشتراک دانش، پیاده‌سازی نظام پاداش دهی و تشویق، ایجاد اعتماد بین متخصصان علم اطلاعات و دانش شناسی در محل کار، برگزاری جلسات آموزشی و یادآوری فواید و مزایای اشتراک دانش و شناسایی عوامل کلیدی در موفقیت مدیریت دانش شخصی؛ کانال‌های انتقال دانش را به صورت رسمی و غیررسمی یا شخصی و غیرشخصی در قالب سازوکارهایی چون پیشنهادها، گزارش‌ها، دستورالعمل‌ها، روش‌ها و مانند این‌ها به جریان بیندازند. یافته‌های این پژوهش با پژوهش جعفری و همکاران (1391) هم‌خوانی دارد. آن‌ها در پژوهش خود به این نتیجه دست یافته‌اند که بین تحصیلات و توانمندی افراد در مدیریت دانش شخصی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

منابع

1. ادیب‌حاج‌باقری، م. (1385). روش تحقیق گراند تئوری، راه و روش نظریه‌پردازی در علوم انسانی و بهداشتی، تهران: نشر و تبلیغ بشری.
2. پورسراجیان، د؛ اولیا، م و سلطانی، م. (1392). تعیین و اولویت‌بندی موانع به اشتراک‌گذاری دانش در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی: مطالعه موردی مؤسسه آموزش عالی امام جواد (ع). فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد، 9 (34): 43-34.
3. جعفری، م؛ اخوان، پ؛ حسنی، ر و اباصلتیان، ع. (1391). بررسی ارتباط ویژگی‌های روان‌شناختی افراد با ابعاد مدیریت دانش شخصی. پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، 4 (2): 21-1.
4. حریری، ن. (1385). اصول و روش‌های پژوهش کیفی، تهران: نشر دانشگاه آزاد اسلامی.
5. ذکایی، م (1381). نظریه و روش در تحقیقات کیفی. مجله علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، 53 (17): 41-70.
6. رحمانی، م؛ محمدی، م؛ ناصری‌جهرمی، ر و رحمانی، ه. (1393). بررسی رابطه بین ادراک از حمایت سازمانی و مهارت مدیریت دانش شخصی اعضای هیئت علمی دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، 6 (2): 47-27.
7. رنجبر، ه؛ حق‌دوست، ع؛ صلصالی، م؛ خوشدل، ع؛ سلیمانی، م؛ بهرامی، ن. (1391). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمایی برای شروع. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، 10 (3): 238-250.
8. زوارقی، ر. (1386). چشم‌اندازی بر مدیریت دانش شخصی (PKM): راهبردها، ابزارها، و مهارت‌ها. اولین کنفرانس ملی مدیریت دانش، تهران: موسسه اطلاع‌رسانی نفت، گاز و پتروشیمی. موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت. قابل دسترسی در: http://www.civilica.com/Paper-IKMC01-IKMC01_015.html
9. فرشاد، ر؛ اخوان، پ؛ کریم‌زادگان مقدم، د. (1393). اولویت استفاده از وب 2 در فرآیندهای مدیریت دانش شخصی در آموزش مجازی. فناوری آموزش، 8 (4): 274-261.
10. حمدپور، ا؛ صادقی، ر؛ رضایی، م. (1389). روش‌های تحقیق ترکیبی به‌عنوان سومین جنبش روش‌شناختی: مبانی نظری و اصول عملی جامعه‌شناسی کاربردی. مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، 21 (2): 77-100.
11. نعمتی‌انارکی، ل؛ نوشین‌فرد، ف. (1392). بررسی عوامل سازمانی مؤثر بر اشتراک دانش از دیدگاه اعضای هیئت علمی. فصلنامه مدیریت سلامت، 17 (56): 79-65.
12. Bishop, J., Bouchlaghem, D., Glass, J. and Matsumoto, I. (2008). Ensuring the effectiveness of a knowledge management initiative. Journal of Knowledge Management, 12 (4): 16-29.
13. Cheong, R. K., & Tsui, E. (2012). The roles of personal knowledge management: a case study. Vine, 48(3): 198-212.
14. Efimova, L. (2005). Understanding personal knowledge management: A weblog case. Available at: https://doc.novay.nl/dsweb/Get/Document44969/pkm_weblogs_final.pdf
15. Higgison, S. (2004). Your say: Personal Knowledge Management. Inside Knowledge, 7(7): 11-22.
16. Jackson, M.C. (2005). Reflections on knowledge management from a critical systems perspective. Knowledge Management Research & Practice, 3: 187-196.
17. Jones, R. (2015). Personal knowledge management. Online Information Review, 54 (2): 275-289.

18. Lincoln, Y. S.; Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
19. Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: An interpretative approach*. Thousand Oaks, CA: Sage.
20. Mittal, M. (2015). Personal Knowledge management: A Study of Knowledge Behavior. *Journal of Information & Knowledge Management*, 23(2): 81-95.
21. Pauleen, D. (2009). Personal knowledge management: putting the "person" back into the knowledge equation. *Online Information Review*, 33 (2): 221-224.
22. Schoenherr, T., Griffith, D. A., & Chandra, A. (2014). Knowledge Management in Supply Chains: The Role of Explicit and Tacit Knowledge. *Journal of Business Logistics*, 35 (2): 121- 135.
23. Strauss, A.; Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: techniques & procedures for developing grounded theory*. California: Sage.
24. Tsui, E. (2002). Technologies for personal and Peer-to-Peer (P2P) knowledge management. CSC Leading Edge Forum Technology Grant Report.
25. Verma, S. (2009). Personal Knowledge Management: A Tool to Expand Knowledge about Human Cognitive Capabilities. *IACSIT International Journal of Engineering and Technology*, 1(5): 435-438.
26. Wright, K. (2005). Personal knowledge management: supporting individual knowledge worker performance. *Knowledge management research & practice*, 3(3), 156-165.
27. Zhou, D., He, E. (2009). Research on Web Based Personal Knowledge Management. *Proceeding of the Pacific-Asia Conference on Knowledge Engineering and Software Engineering (KESE 2009)*; 2009 Dec 19-20; Shenzhen, China, 116-9.

DOI: stim.2017.837/10.22091

استناد به این مقاله:

تاج‌الدینی، اورانوس؛ اسفندیارپور، یوسف؛ سادات موسوی، علی (1395)، مدل پارادایم نظری مدیریت دانش شخصی کتابداران کتابخانه‌های عمومی، علوم و فنون مدیریت اطلاعات، 2(4)، 57-82.